

Prof. Dr. Ömer EKMEKÇİ

İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi

İşyeri Sağlık ve Güvenlik Birimleri ile Ortak Sağlık ve Güvenlik Birimlerine İlişkin Genel Esaslar

1. GENEL OLARAK

Daha önce muhtelif vesilelerle belirtildiği gibi, iş sağlığı ve güvenliğine ilişkin tali mevzuat iyi kurgulanmadığı için, ilgili yönetmeliklere ilişkin iptal kararları bu alanda karmaşa yaşanmasına neden olmuştur. Geline bu noktada 4857 sayılı İş Kanunu'nun işyeri hekimliği (md. 81) ve iş güvenliğiyle görevli mühendis veya teknik eleman istihdamını (md. 82) düzenleyen maddeleri 15.5.2008 tarih ve 5763 sayılı Kanun'un 4. maddesiyle "İş sağlığı ve güvenliği hizmetleri" başlıklı tek bir maddede (md. 81) birleştirilmiş ve oldukça önemli yenilikler getirilmiştir.

Yeni düzenlemeye göre; "İşverenler, devamlı olarak en az elli işçi çalıştırdıkları işyerlerinde alınması gereken iş sağlığı ve güvenliği önlemlerinin belirlenmesi ve uygulanmasının izlenmesi, iş kazası ve meslek hastalıklarının önlenmesi, işçilerin ilk yardım ve acil tedavi ile koruyucu sağlık ve güvenlik hizmetlerinin yürütülmesi amacıyla, işyerindeki işçi sayısı, işyerinin niteliği ve işin tehlike sınıf ve derecesine göre;

a) İşyeri sağlık ve güvenlik birimi oluşturmakla,

b) Bir veya birden fazla işyeri hekimi ile gereğinde diğer sağlık personelinin görevlendirilmesiyle,

c) Sanayiden sayılan işlerde iş güvenliği uzmanı olan bir veya birden fazla mühendis veya teknik elemanı görevlendirmekle, yükümlüdürler.

İşverenler, bu yükümlülüklerinin tamamını veya bir kısmını, bünyesinde çalıştırdığı ve bu maddeye dayanılarak çıkarılacak yönetmelikte belirtilen vasıflara sahip personel ile yerine getirebileceği gibi, işletme dışında kurulu ortak sağlık ve güvenlik birimlerinden hizmet alarak da yerine getirebilir. Bu şekilde hizmet alınması işverenin sorumluluklarını ortadan kaldırmaz.

İşyeri sağlık ve güvenlik biriminde görevlendirilecek işyeri hekimleri, iş güvenliği uzmanları ve işverence görevlendirilecek diğer personelin nitelikleri, sayısı, işe alınmaları, görev, yetki ve sorumlulukları, çalışma şartları, eğitimleri ve belgelendirilmeleri, görevlerini nasıl yürütecekleri, işyerinde kurulacak sağlık

ve güvenlik birimleri ile ortak sağlık ve güvenlik birimlerinin nitelikleri, ortak sağlık ve güvenlik birimlerinden hizmet alınmasına ilişkin hususlar ile bu birimlerde bulunması gereken personel, araç, gereç ve teçhizat, görevlendirilecek personelin eğitim ve nitelikleri Sağlık Bakanlığı, Türk Tabipleri Birliği ve Türk Mimar Mühendis Odaları Birliğinin görüşleri alınarak Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı tarafından çıkarılacak yönetmelikle düzenlenir.

Kanuna veya kanunun verdiği yetkiye dayanarak kurulan kamu kurum ve kuruluşlarında ilgili mevzuatına göre çalıştırılmakta olan hekimlere, üçüncü fıkrada öngörülen eğitimler aldırılmak suretiyle ve aslî görevleri kapsamında, çalışmakta oldukları kurum ve kuruluşların asıl işveren olarak çalıştırdıkları işçilerin işyeri hekimliği hizmetleri gördürülür. Bu kurum ve kuruluşların diğer personel için oluşturulmuş olan sağlık birimleri, işyeri sağlık ve güvenlik birimi olarak da kullanılabilir.”

Yeni düzenlemede çıkarılması öngörülen yönetmelik de, “İşyeri Sağlık ve Güvenlik Birimleri ile Ortak Sağlık ve Güvenlik Birimleri Hakkında Yönetmelik” adıyla 15.08.2009 tarih ve 27320 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanmıştır. Aşağıda değinileceği üzere, yeni Yönetmelikte son derece önemli ve isabetli düzenlemelere yer verilmiş ve Danıştay’ın daha önceki yönetmeliklere ilişkin iptal gerekçelerine uygunluk sağlanmaya çalışılmıştır.

Bundan sonra iki adet de tebliğ yayımlanmış bulunmaktadır. Bunlardan ilki, İş Sağlığı ve Güvenliğine İlişkin Tehlike Sınıfları Listesi Tebliği (RG 25.11.2009, No. 27417) ve diğeri de İşyeri Sağlık ve Güvenlik Birimleri ile Ortak Sağlık ve Güvenlik Birimleri Hakkında Yönetmeliğin Uygulanmasına Dair Tebliğ’dir (RG. 9.12.2009, No. 27427).

II. YÖNETMELİĞİN UYGULAMA ALANI VE DAYANAĞI

Yeni Yönetmelikte, dayanağını oluşturan 81. maddeye uygun olarak, işyeri sağlık ve güvenlik birimi ile ortak sağlık ve güvenlik birimlerinde görevlendirilecek işyeri hekimleri ve iş güvenliği uzmanlarının nitelikleri, sayısı, işe alınmaları, görev, yetki ve sorumlulukları,

çalışma şartları, eğitimleri ve belgelendirilmeleri, görevlerini nasıl yürütecekleri, işyerinde kurulacak işyeri sağlık ve güvenlik birimleri ile ortak sağlık ve güvenlik birimlerinin nitelikleri, yetkilendirilmesi, bu birimlerde bulunması gereken personel, araç, gereç ve teçhizat, görevlendirilecek personelin eğitim ve nitelikleri ile ortak sağlık ve güvenlik birimlerinden hizmet alınmasına dair usul ve esaslar düzenlenmiştir.

Yönetmeliğin dayanak maddesi olarak 4857 sayılı İş Kanunu’nun 81 inci maddesinin yanında 1985 tarihli ve 3146 sayılı Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığının Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanunun 2 nci maddesinin (r) bendi ve 12 nci maddesinin (k) ve (l) bentleri de zikredilmiştir. Bunların zikredilmesinin nedeni, Danıştay’ın geçmiş döneme ilişkin iptal kararlarının önüne geçmektir. Bunlardan Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığının görevlerini düzenleyen 2. maddenin 5763 sayılı Kanun’la değişik (r) bendinde, Bakanlığın görevleri arasında, işyerindeki sağlık ve güvenlik risklerini önleyici ve koruyucu hizmetleri yürütenlerin niteliklerini belirlemek, eğitimlerini ve sertifikalandırılmalarını sağlamak sayılmıştır. Kanunun İş Sağlığı ve Güvenliği Genel Müdürlüğü’nün görevlerini düzenleyen 12. maddesinin 5763 sayılı Kanun’la değişik (k) bendinde, işyerindeki sağlık ve güvenlik risklerini önlemek ve koruyucu hizmetleri yürütmek üzere görevlendirilecek işyeri hekimleri, iş güvenliği uzmanları ve diğer görevlilerin iş sağlığı ve güvenliği ile ilgili eğitim ve belgelendirme usul ve esaslarını belirlemek ve yine 5763 sayılı Kanun’la değişik (l) bendinde, iş sağlığı ve güvenliği alanında ölçüm, analiz, teknik kontrol, risk analizi ve değerlendirmesi, eğitim, danışmanlık, uzmanlık hizmetlerini yapmak ve bu tür hizmetleri verecek özel ve tüzel kişi ve kuruluşların niteliklerini belirlemek, yetki vermek, yetkilerini iptal etmek, kontrol ve denetimini sağlamak sayılmıştır. Böylelikle özel hüküm getirilerek, Danıştay’ın Bakanlığın, sağlık biriminde yer alacak personele sertifika verme yetkisinin bulunmadığına, genel nitelikteki hükümlerin sertifika verme yetkisini kapsamadığına ilişkin kararlarının önüne geçilmiştir.

Yönetmeliğin geneli üzerinde birkaç tespit-

te bulunmak gerekirse; öncelikle iş sağlığı ve güvenliği faaliyetinin bütünlüğü dikkate alınarak düzenlemeler yapılmıştır. Bundan başka, iş sağlığı ve güvenliği hizmeti verecek kuruluşlara belirli bir standart getirilmiştir. Ayrıca, iş sağlığı ve güvenliği hizmetlerinin verilmesinde esneklik sağlanmıştır.

III. İŞYERİ SAĞLIK VE GÜVENLİK BİRİMİ

1. Tanım

İşyeri sağlık ve güvenlik birimi, işyerinde iş sağlığı ve güvenliği hizmetlerini yürütmek üzere kurulan, gerekli donanım ve personele sahip olan birimi ifade etmektedir. Tebliğe göre (md. 4), Yönetmeliğin yayımlanmasından önce işyeri sağlık birimi bulunan işverenlerin bu birimleri işyeri sağlık ve güvenlik birimi olarak düzenlemeleri gerekmektedir.

Önemle belirtelim ki; iş sağlığı ve güvenliği konusunda Yönetmelik'te öngörülen bütünlük, işyeri sağlık ve güvenlik biriminde bulundurulacak kişilerin işyeri organizasyonu içerisinde tek bir yere bağlı bulunmalarını zorunlu kılmamaktadır. Gerçekten; işyerinin iç işleyişine göre, örneğin; işyeri hekimi ve iş güvenliği uzmanının farklı birimlere bağlı olmasına bir engel bulunmaması gerekir. Önemli olan hizmetteki bütünlüğün sağlanmasıdır.

2. Yükümlülük Kapsamındaki İşverenler

İşyeri sağlık ve güvenlik birimi kurmakla yükümlü bulunan işverenler, 4857 sayılı İş Kanunu kapsamında yer alan ve devamlı olarak en az 50 işçi çalıştıran işyerleri bulunan işverenlerdir. Yükümlülük kapsamına giren işverenler bu birimde işyeri hekimi ve gerektiğinde diğer personeli bulundurmakla yükümlüdürler. Bunun için işyerinin girdiği tehlike sınıfının bir önemi bulunmadığı gibi, işyerinin sanayiden sayılan bir yer olup olmamasının da bir önemi bulunmamaktadır.

İşyeri sanayiden sayılan bir yer olduğu takdirde, işveren ayrıca bu birimde iş güvenliği uzmanı mühendis veya teknik eleman görevlendirmekle yükümlüdür.

Sayıların hesaplanmasında işyerinde işçi niteliğinde çalışanlar ve sadece İş Kanunu'na tabi işçiler dikkate alınacaktır.

IV. ORTAK SAĞLIK VE GÜVENLİK BİRİMİ

1. Tanım

Yönetmelikte ortak sağlık ve güvenlik birimi, bir veya birden fazla işyerine iş sağlığı ve güvenliği hizmetlerini vermek üzere işyeri dışında kurulan, gerekli donanım ve personele sahip olan ve Genel Müdürlük tarafından yetkilendirilen kamu kurum ve kuruluşları ve özel hukuk tüzel kişileri olarak tanımlanmıştır.

2. Kuruluş Koşulları

Ortak sağlık ve güvenlik birimi ifadesini çok isabetli bulmak mümkün değildir. Bu terim eski Yönetmelikte düzenlenen, organize sanayi bölgesi gibi yerlerde birden fazla işverenin bir araya gelerek tesis ettikleri ortak sağlık birimini çağrıştırmaktadır. Bu yaygın bir uygulama olmamakla birlikte, özellikle alt işverenlerin bu birime dahil olarak asıl işverenin sağlık ve güvenlik olanaklarından yararlanması mümkün kılınmıştır. Bunun yaygınlık kazanamamasının önemli bir nedeni de bu birimlere hekim yetkisi verilmesinde karşılaşılan güçlüklerdir. Bu da esasen, iyi düzenleme yapılmasının maalesef yetmediğini, bundan sonra izlenen uygulamanın da ne derece önemli olduğunu göstermektedir.

Yeni Yönetmelikteki ortak sağlık ve güvenlik birimi, işverenin kurmakla yükümlü bulunduğu işyeri sağlık ve güvenlik birimi hizmetlerini dışarıdan veren tüzel kişiliklerdir. Bu tüzel kişilik kamu veya özel hukuk tüzel kişisi olabilir. Yani işverenle ortak olarak kurulan birimler değildir. Bunlar, örneğin, ticaret şirketleri, vakıflar, dernekler olabileceği gibi kamu kurum ve kuruluşları da olabilir. Burada "ortak" teriminin kullanılmasının nedeni sadece iş sağlığı ve güvenliği hizmetlerinin bir bütün olarak ele alınmasıdır.

Yönetmelikte ortak sağlık ve güvenlik biriminin kurulması ve yetkilendirilmesi çok sıkı koşullara bağlanmıştır. Bu isabetlidir. Kurul-

ması ve faaliyette bulunması Bakanlığın iznine bağlıdır. Böylelikle iş sağlığı ve güvenliği hizmetlerinin temin edileceği kuruluşlara da belirli bir standart getirilmiştir.

Öncelikle; ortak sağlık ve güvenlik birimlerinin kurucusunun veya kurucu ortaklarından en az birinin işyeri hekimi veya (A) sınıfı iş güvenliği uzmanı olması zorunludur. Bu kurucular, birden fazla ortak sağlık ve güvenlik biriminde kurucu olamazlar. Bu yasaklamayla kurucu olabilecek kişilerin bu durumlarını kötüye kullanmaları engellenmek istenilmiştir. Elbette bu yasaklamayı mutlak olarak almamak gerekir. Kurucusu bulunduğu şirket faaliyetine son verdiği takdirde, bir başka şirketin kurucusu olmasına bir engel bulunmamak gerekir. Öte yandan bu yasaklama sadece kurucu olmaya ilişkindir. Bir şirketin kurucusu olup diğer bir şirkette ortak olmasını engelleyen bir hüküm bulunmamaktadır.

Yönetmelikte ortak sağlık ve güvenlik birimleri için kurucudan söz edilmekle birlikte, Tebliğ'de kuruculardan biri veya yöneticisinin işyeri hekimi veya (A) sınıfı iş güvenliği uzmanı olmasından söz edilmiştir. Gerçekten; örneğin bir bakanlık ortak sağlık ve güvenlik birimi oluşturmak istediğinde, bakanlığın kurucusu söz konusu olmayacağından, yöneticisinden söz edilmesi isabetli olmuştur. Bununla birlikte, bu hükme Tebliğ'de değil de Yönetmelik'te yer verilmesi daha isabetli olurdu.

Öte yandan; ortak sağlık ve güvenlik biriminin kurulabilmesi için, bu birimlerde tam süreli iş sözleşmesiyle çalışan en az bir işyeri hekimi ve bir iş güvenliği uzmanı istihdam edilmesi gerekir. Yani Yönetmelik'te ortak sağlık ve güvenlik birimlerinin asgari bir personel sayısına yer verilmiştir. Ancak; ortak sağlık ve güvenlik birimlerinin kurucusunun veya kurucu ortaklarından birinin işyeri hekimi olması halinde işyeri hekimi çalıştırma yükümlülüğü, iş güvenliği uzmanı olması halinde ise iş güvenliği uzmanı çalıştırma yükümlülüğü aranmaz.

Ortak sağlık ve güvenlik biriminin Bakanlıktan yetkilendirilmesi için Bakanlığa başvuruda bulunması gerekir. Bu başvuruda; **a)** Ortak sağlık ve güvenlik biriminin unvanını,

sahibini veya sahiplerini, faaliyet göstereceği adresi ve iletişim bilgilerini belirten ve yetki belgesi talep eden başvuru yazısı, **b)** Ticari şirketler için Ticaret Sicil Gazetesi'nin tasdikli örneği, **c)** Vakıf veya dernekler için senet veya tüzüklerinin tasdikli örneği, **ç)** Ortak sağlık ve güvenlik biriminin kurucusunun veya kurucu ortaklarından en az birinin işyeri hekimliği veya iş güvenliği uzmanlığı belgelerinin tasdikli örneği, **d)** Kamu kurum ve kuruluşlarında kurulacak ortak sağlık ve güvenlik birimlerinin yöneticilerinin en az birinin işyeri hekimi veya iş güvenliği uzmanı olması gerekir. **e)** Faaliyet gösterilecek yer kiralık ise en az beş yıl süreli kira sözleşmesinin tasdikli örneği, **f)** Faaliyet gösterilecek yer, ortak sağlık ve güvenlik birimine veya kurucularından birine ait ise tapu senedinin tasdikli örneği, **g)** Faaliyet gösterilecek yerin intifa hakkına sahip ise ilgili tapu sicil müdürlüğünden alınacak belge, **h)** Faaliyet gösterilecek yerin bütün bölümlerini ihtiva eden 1/200 ölçekli plan, **ı)** Tapu kütüğünde mesken olarak kayıtlı bir ana gayrimenkulün bağımsız bölümlerinde ortak sağlık ve güvenlik birimlerinin faaliyet gösterebileceğine dair kat malikleri kurulunun oybirliğiyle aldığı kararın tasdikli örneği, **i)** İlgili mevzuata göre, yangına karşı gerekli tedbirlerin alındığına dair yetkili merciler tarafından verilen belge.

Ancak kamu kurum ve kuruluşlarının oluşturacağı ortak sağlık ve güvenlik birimi başvurusunda sadece, ortak sağlık ve güvenlik biriminin unvanını, sahibini veya sahiplerini, faaliyet göstereceği adresi ve iletişim bilgilerini belirten ve yetki belgesi talep eden başvuru yazısı, kamu kurum ve kuruluşlarında kurulacak ortak sağlık ve güvenlik birimlerinin yöneticilerinin en az birinin işyeri hekimi veya iş güvenliği uzmanı olduğunun belgelenmesi, ilgili mevzuata göre, yangına karşı gerekli tedbirlerin alındığına dair yetkili merciler tarafından verilen belge aranır.

Bu başvurudan sonra ortak sağlık ve güvenlik birimleri tarafından hazırlanan başvuru dosyası Genel Müdürlük tarafından incelenir, eksiklikleri var ise, kurulacak olan ortak sağlık ve güvenlik birimlerine yazılı olarak bildirilir.

İşverenler ortak sağlık ve güvenlik birimlerinden tamamen veya kısmen hizmet alabilirler.

Yapılan inceleme sonucunda, bu Yönetmelik'te belirtilen şartları taşımaları halinde, başvuru dosyasında belirtilen adrese münhasıran, Genel Müdürlük tarafından ilgililere, Ek-9'da belirtilen örneğine uygun ortak sağlık ve güvenlik birimi yetki belgesi düzenlenir.

Ortak sağlık ve güvenlik birimi örneğin başka bir ilde şube açabilir. Başka bir adreste şube açıldığı takdirde, aynı usul ve esaslar dahilinde, kuruculardan veya kurucu ortaklardan en az birinin işyeri hekimi veya (A) sınıfı iş güvenliği uzmanı olması koşulu hariç, diğer koşulların yerine getirilmesi kaydıyla şube için de yetki belgesi düzenlenir.

Bu belgelerin, ortak sağlık ve güvenlik birimleri tarafından üç yılda bir Genel Müdürlüğe vize ettirilmesi zorunludur.

Yönetmelik kapsamında faaliyet gösterecek olan ortak sağlık ve güvenlik birimleri, ortak sağlık ve güvenlik birimi yetki belgesini almadıkça faaliyetlerine başlayamazlar. Yönetmelik'ten önce bu konuda faaliyette bulunan kuruluşların da kendilerini yeni duruma ve koşullara uydurmaları gerekmektedir.

Ortak sağlık ve güvenlik birimlerinin haksız rekabetin önlenmesi amacıyla uymaları gereken bazı kurallara da yer verilmiştir. Bunlar; **a)** İsim ve unvanlar Türkçe olarak tescil ettirilir ve tabelalarında sadece yetki belgesinde belirtilen isim ve unvanlar yazılır, **b)** Bünyesinde olmayan faaliyetler ve fiyatlar konusunda reklam yapılamaz, **c)** Tabela veya basılı evraklarında, başka bir unvan veya mevcut unvanlarının yabancı dildeki karşılıkları kullanılamaz, **ç)** Özel kuruluşlar tarafından, kamu kurum ve kuruluşlarına ait olan isimler, yanlış algılama ve haksız rekabetin önlenmesi amacıyla, ticari isim olarak kullanılamaz.

İş sağlığı ve güvenliği hizmetlerinin işyeri dışından alınmasının mümkün kılınması çok isabetli olmuştur. Eski Yönetmelik döneminde de bu hizmetlerin dışarıdan alınmasına bir engel bulunmadığı iddia edildiğinde, birtakım

çevreler eleştirilerde bulunmuştu. Bu eleştiriler genel olarak bunun ucuz iş gücü çalıştırmaya yol açacağı, işyeri hekimi ve iş güvenliği uzmanlarının haklarının engelleneceği şeklinde idi. Bu hizmetlerin dışarıdan alınmasına izin verildiği takdirde, münhasıran uzmanlığı bu olan kuruluşların devreye gireceği ve nihai amaç olan iş sağlığı ve güvenliği sağlanmasının çok daha kolay gerçekleşeceği açıktır. Bu hizmetlerin dışarıdan alınmasının işverenin bu konudaki sorumluluğunu ortadan kaldırmayacağı da Yönetmelik'te isabetli olarak vurgulanmıştır.

Esasen eski Yönetmelik döneminde de Yargıtay bu konuda isabetli bir adım atmıştı. Yargıtay'ın kararı mealen, iş sağlığı ve güvenliği gerçekleşsin de bunu kim yaparsa yapsın şeklinde idi. Bu nedenle söz konusu uygulamanın yasal zemine kavuşturulması son derece isabetli olmuştur.

Ortak sağlık ve güvenlik birimlerinin faaliyetleri konusunda şu tespitlerde bulunmak mümkündür.

Öncelikle; ortak sağlık ve güvenlik birimlerinin faaliyetleri konusunda coğrafi alan sınırlaması bulunmamaktadır. Ancak yetkilendirme işlemi adrese göre yapıldığı için, adres değişikliklerinde yetkilendirme işleminin tekrar edilmesi öngörülmüştür. Öte yandan; ortak sağlık ve güvenlik birimlerinin hizmet verecekleri işyeri veya işyerlerine göre yeterli sayıda ve uygun belgeye sahip işyeri hekimi ve iş güvenliği uzmanı bulundurması gerekir. Yetkilendirilen ortak sağlık ve güvenlik birimleri, verdikleri hizmetleri bir başka ortak sağlık ve güvenlik birimine devredemezler. Ayrıca ortak sağlık ve güvenlik birimlerinin işyerlerine aynı kişilerle hizmet vermeleri zorunludur. Böylelikle, hizmet verilen işyeri konusunda bilgi ve tecrübe sahibi kişilerin devamlılığı sağlanarak bu hizmetlerin daha iyi yerine getirilmesi benimsenmiştir.

İşverenler ortak sağlık ve güvenlik birimlerinden tamamen veya kısmen hizmet alabilirler. Örneğin, işyeri hekimi istihdam eden bir işverenin iş güvenliği uzmanlığı hizmetlerini dışarıdan temin etmesi mümkün olduğu gibi, birden fazla iş güvenliği uzmanı bulundurmakla yükümlü bir işverenin, bunlardan birini istih-

dam ederken diğerini ortak sağlık ve güvenlik birimlerinden temin etmesi mümkündür.

V. FİZİKİ DONANIM

Yönetmelikte işyeri sağlık ve güvenlik birimi ile ortak sağlık ve güvenlik biriminde bulunması gerekli fiziki koşullara da yer verilmiştir (Yön. md.11). Buna göre;

1) İşyeri sağlık ve güvenlik birimi ile ortak sağlık ve güvenlik birimleri, iş sağlığı ve güvenliği hizmetlerinin yürütülebilmesine ve çalışacak personel sayısına yetecek büyüklükte, kolay ulaşılabilir, tercihen tek katlı bir binada veya kurulacağı binanın giriş katında olmalıdır.

2) İşyeri sağlık ve güvenlik birimlerinin, muayene, ilkyardım ve acil müdahalenin yapılabileceği en az bir oda, bir iş güvenliği uzmanı odası ile bekleme yeri, ortak sağlık ve güvenlik birimleri ise, en az bir muayene odası, bir ilkyardım ve acil müdahale odası, bir iş güvenliği uzmanı odası ile bekleme yerinden oluşması gerekir. Ancak; işyeri sağlık ve güvenlik birimi kurulması zorunlu olan işyerlerinden;

Az tehlikeli sınıfta yer alan ve 1000'e kadar işçi çalıştırılan işyerlerinde, tehlikeli sınıfta yer alan ve 750'ye kadar işçi çalıştırılan işyerlerinde ve çok tehlikeli sınıfta yer alan ve 500'e kadar işçi çalıştırılan işyerlerinde, işverenlerin, sağlık ve güvenlik hizmeti verme yükümlülüklerinin tamamını ortak sağlık ve güvenlik birimlerinden hizmet almak suretiyle yerine getirmeleri durumunda, işyerlerinde bir ilkyardım ve acil müdahale odası ve İlkyardım Yönetmeliği'nde belirtilen sayıda ilkyardımcı olması kaydıyla bina ve donanım şartı aranmaz.

Kural işyeri sağlık ve güvenlik hizmetleri birimlerinin hizmetlerinin dışarıdan alınabilmesidir. Ancak işçi sayısı belirli bir miktarı bulduğunda, işveren dışarıdan hizmet alsa dahi, yine de işyerinde birim oluşturmakla yükümlüdür. Şöyle ki; az tehlikeli sınıfta yer alan ve 1000'in üzerinde (1000 dahil) işçi çalıştırılan işyerlerinde, tehlikeli sınıfta yer alan ve 750'nin üzerinde (750 dahil) işçi çalıştırılan işyerlerinde ve çok tehlikeli sınıfta yer alan ve 500'ün üzerinde (500 dahil) işçi çalıştırılan işyerlerinde işyeri sağlık ve güvenlik biriminin bina ve donanımı

kurulması ve tam süreli iş sözleşmesiyle çalışan işyeri hekimi istihdamı ile sanayiden sayılan işlerde tam süreli iş sözleşmesiyle çalışan iş güvenliği uzmanı istihdamı zorunludur. Ancak; böyle bir durumda da işyeri sağlık ve güvenlik biriminin kurulması ve bulundurulacak kişiler konusunda ortak sağlık ve güvenlik birimlerinden hizmet alınması mümkündür (Tebliğ md. 5/6).

Tebliğ'de isabetli olarak Yönetmelik'te yer almayan bir hususa da yer verilmiştir. Bilindiği gibi eski yönetmelikte, birden fazla işverenin bir araya gelerek kurabildikleri ortak sağlık birimine yer verilmişti. Yeni Yönetmelikte bu uygulamaya yer verilmemekle birlikte, Tebliğ isabetli olarak buna yer vermiştir. Buna göre; bir işyerinde kurulu bulunan iş sağlığı ve güvenliği birimi bir başka işyerine de hizmet vermek istediği takdirde, Yönetmeliğin 9. maddesindeki ortak sağlık ve güvenlik birimlerinin yetkilendirilmesine ilişkin prosedür çerçevesinde bu hizmeti başka işverenlere de verebilir. Yani birden fazla işverenin bir araya gelmesi yeni dönemde de mümkündür.

3) Ayrıca bina koşulları bakımından işyeri sağlık ve güvenlik birimi ile ortak sağlık ve güvenlik birimleri İşyeri Bina ve Eklentilerinde Alınacak Sağlık ve Güvenlik Önlemlerine İlişkin Yönetmelik'te belirtilen nitelikte olmalıdır.

4) İşyeri sağlık ve güvenlik birimi ile ortak sağlık ve güvenlik birimleri, Ek-1'de belirtilen araç ve gereçler ile donatılır.

VI. PERSONEL DURUMU

İşyeri sağlık ve güvenlik biriminde bulundurulması gereken personel, işyeri hekimi, gerektiğinde diğer personel ve işyerinin sanayiden sayılması halinde iş güvenliği uzmanıdır. Bunların nitelikleri ve çalışma süreleri Yönetmelik'te ve Tebliğ'de ayrıntılı olarak düzenlenmiştir. Ayrıca işyeri hekimi ve iş güvenliği uzmanı eğitiminin Bakanlık tarafından değil eğitim kurumları tarafından verilmesi, sadece sınavın Bakanlık tarafından yapılması ve sertifikanın Bakanlık tarafından verilmesi esası benimsenmiştir.

İşyeri sağlık ve güvenlik birimlerinde bulundurulacak kişiler konusunda birkaç noktaya dikkat çekmek gerekir. Şöyle ki;

16.12.2003 tarihinden sonra Türk Tabipleri Birliği tarafından verilmiş bulunan işyeri hekimliği sertifikaları geçersizdir.

Yeni Yönetmelik, Türk Tabipleri Birliği tarafından verilen işyeri hekimliği sertifikaları konusunda önemli bir durum ortaya çıkarmıştır. Bilindiği üzere, geçmiş dönemde de Türk Tabipleri Birliği'nin işyeri hekimliği sertifikası verme yetkisi bulunmamaktaydı. Nitekim eski Yönetmeliğin yürürlüğünün durdurulmasına ve iptaline ilişkin Danıştay Kararı'nda, ne Türk Tabipleri Birliği'nin ne de Bakanlığın işyeri hekimliği eğitimi düzenleme ve sertifika verme yetkisinin bulunmadığı açık olarak vurgulanmıştı. Türk Tabipleri Birliği'nin herhangi bir yetkisi bulunmamakla birlikte, eski Yönetmeliğin geçici 1. maddesinde, Yönetmeliğin yayımı tarihi olan 16.12.2003 tarihinden önce alınmış bulunan hukuken geçerli olduğuna ilişkin bir hüküm getirilerek bu konuda bir karmaşa yaşanmasının önüne geçilmişti. Yeni Yönetmeliğin geçici 1. maddesinde, Yönetmeliğin yayımı tarihi olan 15.8.2009 tarihinden önce Bakanlıkça verilmiş bulunan işyeri hekimliği ve iş güvenliği uzmanlığı sertifikaları ile eski Yönetmeliğin yayımı tarihi olan 16.12.2003 tarihinden önce Türk Tabipleri Birliği tarafından verilmiş bulunan işyeri hekimliği sertifikalarının geçerli olduğu düzenlenmiştir. Yani bu duruma göre, 16.12.2003 tarihinden sonra Türk Tabipleri Birliği tarafından verilmiş bulunan işyeri hekimliği sertifikaları geçersizdir. Türk Tabipleri Birliği'nin bu eğitimleri üniversitelerle birlikte düzenlemiş olması da hukuki durumu değiştirmemektedir. Herhalde bu durum herkes tarafından biliniyor olacak ki, adaylardan eğitimi verenlerin hiçbir sorumluluğunun bulunmadığına ilişkin (!) beyanları alınmaktadır. Yeni Yönetmelik'te de, işyeri hekimliği sertifikalarının eğitim kurumları tarafından düzenlenecek eğitimler sonunda Genel Müdürlükçe yapılacak sınavda başarılı olanlara Bakanlık tarafından verileceği düzenlenmiştir. Bakanlığın kuruluş ve görevleri hakkında Kanun'da da bu konu-

daki tek yetkinin Bakanlığa ait olduğu açıklığa kavuşturulmuştur.

İş güvenliği uzmanı olabilecek kişiler; mühendis diplomasına sahip olanlar, fen-edebiyat fakültelerinin fizik ve kimya bölümlerinden mezun olanlar, teknik öğretmenler ve halen ön lisans düzeyinde olan iş sağlığı ve güvenliği bölümlerinden mezun olanlardır. Ancak mimar ve şehir planlamacıları mühendis olarak kabul edilmemektedir.

Yönetmelikte A, B ve C grubu sertifika sınıfları aynen benimsenmiştir. Elbette olması gereken sektörel iş güvenliği uzmanlığı sertifikasıdır. Ancak bunun planlamasının çok zaman alacağı açıktır.

Yönetmeliğin benimsediği sisteme göre; iş güvenliği uzmanı olabilecek bir kişinin eğitime katılıp ve sınavı başarıp C grubu sertifika alması, bu sertifikayla en az iki yıl çalıştıktan sonra yine eğitim ve sınav ile B grubuna geçmesi ve B grubu sertifika ile en az beş yıl çalıştıktan sonra eğitime tabi tutularak ve sınavı geçerek A grubu sertifika alması gerekir. Yani A grubu sertifikaya ulaşılması için en az yedi yılın geçmesi gerekmektedir.

Yeni düzenlemeyle A grubu sertifikaya gereksinim daha da artmıştır. Eski Yönetmelik'te, iş sağlığı ve güvenliği alanında en az sekiz yıl çalıştığını belgeleyen ve Bakanlıkça açılan sınavda başarılı olan mühendis veya teknik elemanlara A grubu sertifika verilmesi öngörülmüştü. Ne var ki bu olanak uygulamada özellikle kamu kurumları tarafından kötüye kullanılmıştı. Ancak Bakanlığın geçmiş dönemdeki tüm kötüniyetli uygulamalara rağmen, mevcut piyasadaki yetişmiş iş gücüne bu kadar uzun süre beklemeksizin A grubu sertifika vermek üzere düzenleme yapması yerinde olacaktır.

Nihayet; işyeri sağlık ve güvenlik biriminde bulundurulacak diğer personel konusunda yeni Yönetmelik bir açıklık içermemektedir. Bunu isabetsiz bulmamak gerekir. Bulundurulacak diğer personelin seçimi işverene bırakılmıştır. Bu, ilk yardımcı olabileceği gibi, hemşire, sağlık personeli, hijyenist veya başkaca personel de olabilir.